

פרשת השבוע

פרשת "שְׁמוֹת", שמות א' – ו' 1, כ"ה בטבת
תשפ"א, 08.01.2021

"פרשת שְׁמוֹת" – אביב עוד לא הגיע ופסח לא בא (למרות מזג האוויר האביבי שנחת עלינו באמצע ינואר). אבל הגיע תורו של ספר שמות להתגלגל במחזור הזמנים של קריאת פרשות השבוע.

עבורי ועוד רבים שכמותי, ילידי הקיבוץ שגרסת ההגדה הקיבוצית של יהודה שרת איש יגור היא גרסת ינקותנו, הקריאה בפרשת שמות, מהווה חזרה למחוז מוכר בעל-פה עם ניגוני מקהלת הילדים, הבוגרים והשירה בציבור.

רבים מהפסוקים המופיעים בפרשת שמות נכללו בהגדת פסח שלנו. תוצאה של מעשה חלוצי וציוני מתריס כנגד המסורת הגלותית. פסוקים אלו אינם קיימים בהגדה הרבנית המסורתית השגורה ברוב בתי ישראל. ההגדה המסורתית שעוצבה על ידי חז"ל, כאן בארץ ישראל, בימים שלאחר חורבן בית המקדש, הדירה מההגדה כליל את נוכחות משה ופסוקי ספר שמות ממגוון סיבות.

מומלץ לצרובי ההגדה הקיבוצית, שטרם קראו את חמשת הפרקים הראשונים בספר שמות עד כה לעשות זאת ולחוות את החוויה של גגישה מזווית אחרת עם גרסת ינקותנו.

ובמוקד הדף שלנו הפעם: ההתגלות הנבואית הראשונה של אלוהים למשה בסנה הבווער, והפקדת המשימה המנהיגותית לאסוף עם עבדים מפוזר ומדוכא, ולהובילו להיות עם בן-חורין בארצו המובטחת.

סיפור הסנה הבווער ידוע ומוכר. פחות ממנו מוכרת ההתגלות של ה' למשה מיד לאחר מכן. משה תוהה כיצד ישכנע את בני עמו שאכן הוא שליחו של ה' ומבקש ראייה מוצקה ומשכנעת לכך. ריבונו של עולם, מסגיר לאחר לחץ מתון מצד משה את שמו: **"אהיה אשר אהיה"**. זה הביטוי שבמרכז הדף שכאן. ביטוי שמהווה אמירת יסוד הומניסטית מכוונת שמסמנת את האופק שיהדות חז"ל סימנה.

מאמין אנוכי שעל בני דורנו, דתיים וחילוניים כאחד, לבסס – את מה שקשה עבור רוב בני האדם לתפוס: תפיסת ישותו של האלוהים נעוצה כולה בהתבוננות האישית הסובייקטיבית של כל אחד מאתנו פנימה אל נפשו. אלוהים אינו ממשות פיזית או אחרת הניתנת או אפשרית לתפיסת האדם המוחשית או הרציונלית. דברים אלה בדיוק כתובים עבורנו בטקסט המקראי שכאן.

חז"ל והרמב"ם, בידלו את משה רבנו כנביא מליגה אחרת, שאף נביא אחר לא התקרב אליה.

אלוף הראבן, בספרו המופלא "אהיה אשר אהיה" הנשען על הביטוי בפרשה שלנו, יצר טקסט חכם, פיוטי ומומלץ שחלק קטן ממנו מובא כאן. התמודדות של הומניסט-חילוני-רליגיזי עם מושג והשגת האלוהים, ועם דמותה הנשאפת של יהדותנו כיום.

שבת שלום. - מדרש "מאיר פנים"

מתוך פרשת "שְׁמוֹת" - שמות פרק ג'

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךְ אֶל פְּרַעֲוֶה וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: **(יב)** וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לִּךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שֹׁלְחֲתִיךָ בְּהוֹצִיאֶךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה:

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם: אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שֹׁלְחָנִי אֵלֵיכֶם וְאָמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ? מַה אָמַר אֱלֹהִים? **(יד)** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה: **אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה.** וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל **אֶהְיֶה שֹׁלְחָנִי אֵלֵיכֶם:** **(טו)** וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שֹׁלְחָנִי אֵלֵיכֶם זֶה שְׁמִי לְעֹלָם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דָּר:

שנו רבותינו: כל הנביאים נסתכלו באספקלריא (מראה) שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מ"ט ע"ב

וממשיך ומפרש הרמב"ם: משה רבינו רבן של כל הנביאים! ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים? שכל הנביאים בחלום או במראה, ומשה רבינו מתנבא והוא ער ועומד.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז הלכה ו

כִּי בְצַלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: בראשית פרק ט

"אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"

מדרש פליאה לאדם השואל מהו להיות אדם, **מאת: אלוף הראבן**

שיח "אהיה אשר אהיה" עם "אהיה אשר אהיה"

כִּיצַד אִם פֶּן יִהְיֶה אָדָם בְּעוֹלָמוֹ נוֹכַח עוֹלָמוֹת שֶׁל בְּנֵי אָדָם וּזְלֹתוֹ?
כְּדַבְּרֵי הַלֵּל: אִם אֵין אֲנִי לִי מִי לִי? וְכִשְׁאֲנִי לְעַצְמִי מִה אֲנִי?
שְׂאֵם אֵין אָדָם שׁוֹאֵל מִי אַתָּה, וְכִיצַד "תִּהְיֶה אֲשֶׁר תִּהְיֶה"? וְאֵם אֵין אָדָם מְשִׁיב מִי אֲנִי, וְכִיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה"?
זו תורת האדם, ש"אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" מְשִׁיחַ עִם "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" ...

... וְכַל כֻּלּוֹ שֶׁל הַשִּׁיחַ: אָדָם מְגַלֵּה אָדָם מְגַלֵּה אָדָם...

כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" שְׁחֹסֵר לוֹ, שְׁמִשְׁפַּחְתּוֹ חֹסְרָה לָהּ, שְׂאֶהְבֶּה חֹסְרָה לוֹ, שְׁלִמּוּדֵי חֹסְרִים, שְׁפִרְנֹסְתּוֹ חֹסְרָה, שְׁבְרִיאוֹתוֹ חֹסְרָה, שְׁשִׁכְנֵי וְשִׁכּוֹנָתוֹ חֹסֵר לָהֶם, וְשְׁעוֹלָמוֹ עוֹלָם שֶׁל חֹסֵר?

כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" נוֹכַח עוֹלָמָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם שְׁלָהֶם יֵשׁ?
וְכִיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" שֵׁישׁ לוֹ, שְׁמִשְׁפַּחְתּוֹ יֵשׁ לָהּ, שְׂאֶהְבֶּה יֵשׁ לוֹ, שְׁלִמּוּדִים יֵשׁ לוֹ, שְׁפִרְנֹסָה יֵשׁ לוֹ, שְׁבְרִיאוֹת יֵשׁ לוֹ, שְׁשִׁכְנֵי וְשִׁכּוֹנָתוֹ יֵשׁ לָהֶם וְשְׁעוֹלָמוֹ עוֹלָם שֶׁל יֵשׁ?

כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" נוֹכַח עוֹלָמָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם שְׂאֵין לָהֶם?

כִּיצַד "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה" נוֹכַח "אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה", כְּאֲשֶׁר יֵשׁ אָדָם שְׂרָק חֹסֵר לוֹ וְאֲנִי אָדָם שְׂרָק יֵשׁ לוֹ?

אֶהְיֶה אָדָם נוֹתֵן, וְאֶהְיֶה אָדָם מְקַבֵּל. שְׁהִמְקַבֵּל יִתֵּן לְנוֹתָן עַל שְׁנֹתָן. שְׁהַנּוֹתָן יְקַבֵּל מִהִמְקַבֵּל עַל שְׁקַבֵּל.

וְכִּךְ הָאָדָם הַנּוֹתֵן וּמְקַבֵּל, וְכִּךְ הָאָדָם הַמְקַבֵּל וְנוֹתֵן, יִהְיֶה עוֹד "אֲשֶׁר עוֹד לֹא הָיָה", בְּטָרֵם נִתְּנוּ וּבְטָרֵם קִבְּלוּ, אֲלֵא "יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה"....

אלוף הראבן, מתוך ספרו: "אהיה אשר אהיה" - מדרש פליאה לאדם השואל מהו להיות אדם" (2001)

מי האיש

מילים: מתוך תהילים פרק ל"ד
לחן: ברוך חייט

מי האיש החפץ חיים אהב ימים, לראות טוב:

נצר לשונך מרע, ושפתך מדבר מרמה:

סור מרע ועשה טוב, בקש שלום וירדפוהו:

קיבוץ רמת יוחנן

פרשת "שְׁמוֹת", שמות א' – ו' 1, כ"ה בטבת
תשפ"א, 08.01.2021

מסכת קבלת שבת

לכה דודי לקראת כלה
פני שבת נקבלה
שבת שלום ומבורך!

הדלקת נרות שבת:

"וּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת,

לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרוֹתֵם בְּרִית עוֹלָם;

בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹת הִיא לְעוֹלָם,

כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה'

אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ."

(שמות ל"א 16-17)

שַׁבַּת שְׁלוֹם!

שירה:

הללויה

הללויה בצלצלי שמע

הללויה בצלצלי תרועה

כל הנשמה תהלל יה

הללויה.

שבת בכפר

מילים ולחן: מתתיהו שלם

נטו צללים על פני הגבעות,
ימות החול חלפו, עברו.
הרחק הרחק נצתו נגוהות,
כוכבי שבת מה יפו, נהדרו:

יום שבת, יום מנוחה, בארץ הברוכה.
שבתון!
לבשו הדר פני הכפר ביום השבת.

שלוות השקט בנר בשדה.
המחרשה תדם, תנוח.
בגן בחורש, זמר תועה,
נגון שבת אל היקום שלוח.

מי האיש

מילים: מתוך תהילים פרק ל"ד ; לחן: ברוך חייט

מי האיש החפץ חיים אהב ימים, לראות טוב:

נצר לשונך מרע, ושפתיך מדבר מרמה:

סור מרע ועשה טוב, בקש שלום וירדפהו:

חמדה

מילים דליה רביקוביץ'; לחן מוני אמריליו

שם ידעתי חמדה שלא היתה כמוה,

והזמן שהוא היה יום השביעי בשבת

וכל בדי אילנות היו מתעצמים לגבה.

והאור הלך מסביב שוטף כנהר לנבע

וגלגל העין את גלגל החמה חמד.

אז ידעתי חמדה שלא היתה כמוה.

הזהירו ראשי השיחים והאור לא ידע שבע,

נתך בגלי הנהר ובכל אדוותיו נצת,

אף ראשי היה בעיניו כתפוח זהב לבלע.

שושני נהר צהבות פצרו את פיהן לבלע

את אדוות הנהר בחופזן וגבעול השט,

ואותו היום היה יום השביעי בשבת

וכל בדי אילנות מתעצמים בתשוקה לגבה

ואז ידעתי חמדה שלא היתה כמוה.

מבחר שירים לקבלת השבת:

ירדה השבת

מילים: יהושע רבינוב; לחן: דוד זהבי

ירדה השבת אל בקעת גנוסר,
וניחוח עתיק בשוליה.
ויעמדו מסביב הררים שושבינים
לשאת אדרתה הזוהבת.
תעלינה יונים מפגרת הים,
קבל את רוחה הלוהבת.

נשקה השבת לראשו של הברוש,
לאזוב שבסלע נשקה.
ויהי הדרדר לשרביט של מלכות
על רמות דממה מרוגגת.
משך אז התור בקולו המתוק
חמדת כסופין מעדנת.

הרטיטה שבת בחנה הגנוז

עיני חלונות מכל עבר.

ותצאנה בנות אל הערב זמר

זמירות בערגה מצלצלת.

והיתה העדנה בבקעת גנוסר

לנשמת עבריות נאצלת.

כנפי היונה

מילים: נתן יונתן ; לחן: נחצ'ה חיימן

תלם אחרון וחשך בגנה

היום אמר את סוף המנגינה .

ערב חרישי חתם את התמונה

בין אור לחשך נחה השכונה

דגי אסף חכה אחרונה

הנה כבר יום ששי פנה .

שוקי העיר, כנפי היונה

לבשו כותונות לבנה .

השלחן מוכן ונאספו כלם

גרות דולקים עם יין וחלה

יום עמל פלה, ומה שלא נישלם

אולי נתחיל מחר מהתחלה .

דגי אסף חכה אחרונה...

